

Innspill til statsbudsjett 2026 fra FFA, forskningsinstituttene

Vi viser til vår anmodning om å møte i komiteens budsjettthøring og vil med dette kommentere regjeringens budsjettforslag Nærings- og fiskeridepartementet Kap 920 Norges forskningsråd, post 70, post 71 og post 73.

Styrket konkurranseevne og grønn verdiskaping i næringslivet krever systematisk kunnskapsutvikling

Norsk næringsliv må øke konkurransevnen og omstillingstakten. Vi må bruke arbeidskraften der den trengs mest ved å ta i bruk ny teknologi og nye arbeidsmåter. Og vi må skape nye arbeidsplasser som gir sosial bærekraft og trygghet, også for kommende generasjoner. Vi trenger nye effektive, trygge og grønne løsninger, og vi trenger dem raskt. Det gir stort behov for systematisk forskning som er uavhengig og etterprøvbar.

NFDs investeringer i næringsretta forskning gjennom Forskningsrådet har en negativ trend. Det er overraskende, i en tid hvor våre naboland og EU gir investeringene i forskning for økt innovasjon og konkurransekraft et kraftig løft. Det vurderes som investering med høy samfunnsøkonomisk avkastning. Konkurransekraft er et internasjonalt kappløp, hvor Norge må holde tritt og samtidig nyttiggjøre oss det internasjonale samarbeidet.

Forskningsinvesteringene må brukes systematisk og treffsikkert

Vi mener det er positivt at regjeringens forslag til statsbudsjett i stort legger opp til realvekst i FoU, men budsjettet svarer ikke ut behovet for økt innsats i næringsrettet forskning for å styrke norsk konkurransekraft og innovasjonstakt.

Bedriftene som kjenner utfordringene og som skal ta i bruk forskningsresultatene, må samarbeide med uavhengige forskningsmiljø for å utvikle ny teknologi og nye løsninger. Virkemidler rettet mot FoU i næringslivet må også utløse finansiering fra bedriftene selv. Innovasjonsfremmende samarbeidsvirkemidler (Grønn Plattform, SFI, KSP, IPN) må tas i bruk i større grad, de gir forskningsresultater som tas i bruk og som gjør bedrifter i stand til å omstille og innovere raskt.

Norge har lav samlet investering i forskning sammenlignet med våre naboland. Særlig er næringslivets investering lav. Vi støtter regjeringens mål om at næringslivet skal øke sin FoU-aktivitet til 2% av BNP. Den faktiske andelen er ca 0,9%. Norges næringslivsstruktur med mange SMB'er fordrer økt offentlig finansiering i en overgang for å styrke forskningssamarbeid mellom bedrifter og anvendte forskningsmiljøer.

Evalueringer viser at bedrifter som samarbeider med forskningsmiljø har høyere verdiskaping i ettertid. Høy forskningsintensitet er fellesnevneren for selskapene som er de nye vekstmotorene globalt.

Bevilgningene i Forskningsrådet til slikt forskningssamarbeid er redusert over tid. Reduksjonen svekker bedriftenes tilgang til uavhengig, anvendt forskning med god kvalitet og det svekker inntektsgrunnlaget for næringsrettede forskningsinstitutter.

I sum legger statsbudsjettet opp til den motsatte utviklingen av våre nabolands, ved at rammen for Post 70 Tilskudd til næringsrettet forskning, reduseres med kr 221 MNOK. Dvs at tilsagnsrammen for effektive virkemidler for forskningssamarbeid for næringslivet, som Grønn Plattform og Innovasjonsprosjekter (IPN), reduseres. Det er betenkelig for Norges omstillingsevne og konkurransekraft. Den utviklingen må snus.

Internasjonalt samarbeid om forskning og teknologiutvikling er avgjørende for at Norge fortsatt skal være verdensledende på noen områder og øke konkurranseevnen. For å få fullt utbytte av den norske kontingenten til EUs forsknings- og innovasjonsprogram Horisont Europa, må norske aktører delta aktivt. Pr april 2025 er "returen" av forskningsmidler fra EU på 3,18% av de samlede bevilgningene fra EU, som utgjør 1,5 mrd euro og er vesentlig høyere enn målet 2,8%. Forskningsinstituttene konkurrerer godt og henter hjem store beløp. Den resultatbaserte ordningen Retur-EU er avgjørende for at norske forskningsinstitutter med 10% grunnbevilgning skal ha mulighet til å delta og samarbeide med norske bedrifter og offentlige virksomheter i EUs program. Én krone investert i Retur-EU gir to kroner direkte tilbake fra EU, og gir tilgang til forskning til verdi av ti kroner gjennom samarbeidsprosjektene. Det er derfor viktig at Retur-EU ordningen videreføres som foreslått, slik at forskningsinstituttene kan fortsette det internasjonale forskningssamarbeidet sammen med norske bedrifter.

Offentlige FoU-midler må brukes målrettet og effektivt, utløse næringslivets egen investering og gi spredningseffekt, slik at fellesskapet får mest mulig igjen for investeringene. SkatteFunn er det eneste rettighetsbaserte og det største virkemiddelet for næringsrettet forskning og utvikling. SkatteFunn er anslått til en provenyeffekt på 3,7 mrd kr i 2025 og 3,8 mrd i 2026. Evalueringer av SkatteFunn viser at ordningen er effektiv som lavterskelmulighet for unge bedrifter og for små og mellomstore bedrifter som ikke har erfaring med FoU. Dette var også målgruppen for SkatteFunn da ordningen ble etablert. For de største prosjektene og de største bedriftene har SkatteFunn imidlertid lav addisjonalitet. Evaluering viser at ordningen i økende grad gir tilskudd og skattelette til utviklingsarbeid (78%) og mindre til forskning. Arbeidet skjer i stor grad i en bedrift, resultatene låses inne i enkeltbedrift. En rapport fra 2023 peker på at SkatteFunn-ordningen er svært raus i forhold til skatteinsentivordninger i våre nordiske naboland. Vi mener ordningen bør vurderes med sikte på å øke forskningskvalitet og innovasjonshøyde og gjenbruke generiske forskningsresultater.

FFA er fornøyd med følgende i budsjettforslaget:

- Teknologiprofil i de samlede FoU-bevilgningene, bl.a. til kvanteteknologi og fremvoksende teknologier
- Grønn Plattform lyses ut i 2026
- De næringsrettede virkemidlene innrettes i stor grad mot å bidra til nullutslipp og konkurransekraft
- Retur-EU videreføres slik at forskningsinstituttene har mulighet til å samarbeide i EUs forskningsprogram sammen med norske bedrifter og hente hjem forskningsmidler fra EU
- Forskningssatsing på forsvarsevne, samfunnsikkerhet og beredskap etableres i Forskningsrådet med midler fra KD og FD

Norge må styrke konkurranseevne og produktivitet i næringslivet. Da må vi investere mer målretta i anvendt og næringsretta forskning. FFA har følgende konkrete forslag for 2026:

- NFD Kap 920 Norges forskningsråd, post 70 Tilskudd til næringsrettet forskning økes med 121 MNOK ut over regjeringens budsjettforslag for å opprettholde nivået fra 2025. Forskningsmidlene må brukes på virkemidler som utløser næringslivets forskningsinvesteringer og øker bruken av forskningsresultater i samfunnet. Dvs til Innovasjonsprosjekt i Næringslivet, Kompetanse- og samarbeidsprosjekt, Senter for forskningsdrevet innovasjon og Grønn plattform. Se gjerne til EUs partnerskap som modell for samarbeid og samfinansiering mellom bedrifter, forskningsmiljø og myndigheter for å nå felles mål.
- NFD Kap.920, post 71 Grunnfinansieringen til de teknisk-industrielle instituttene må økes med 50 MNOK ut over priskompensasjon for å bygge framtidens konkurransekraft i næringslivet.
- NFD Kap.920, post 73 Grunnfinansieringen til primærnæringsinstituttene må økes med 20 MNOK ut over priskompensasjon for å styrke matsikkerhet og bygge framtidens konkurransekraft i blått og grønt næringsliv.
- Justeringer i SkatteFunn må utredes for å sikre at en får mest mulig igjen for statens investering i næringslivets forskning. Med begrensede midler til næringsretta forskning, må pengene brukes så

målretta og effektivt som mulig. Mindre endringer kan utløse mer og bedre forskning som spres og gjenbrukes og som dermed gir økt norsk konkurransekraft. En videreutvikling av SkatteFunn-ordningen hvor det gis høyere skattefradrag i prosjekter der bedriftene samarbeider med forskningsmiljøer eller prosjekter med en høyere vitenskapelig risiko, et ekstra skattefradrag for miljøteknologiprojekter e.l., vil insentivere samarbeid, kvalitet og innovasjonshøyde.

Vennlig hilsen

Agnes Landstad
Daglig leder FFA

Forskningsinstituttene Fellesarena organiserer 33 selvstendige non-profit forskningsinstitutter og -konsern som fyller kriteriene for grunnfinansiering fra sektordepartementene via Forskningsrådet. De utgjør til sammen 7200 årsverk og 12 mrd. kr i årlig omsetning, hvorav 1,4 mrd kr fra utlandet. Samfunnsoppdraget krever at instituttene skal bidra med forskning av høy kvalitet og relevans til anvendelse i næringsliv, forvaltning og i samfunnet for øvrig. Norge har i sin instituttsektor et velfungerende apparat for anvendt, tverrfaglig og målrettet forskning og problemløsning som bidrar til konkurransekraft, innovasjonsevne og omstilling i næringsliv og offentlig sektor. Studier viser at forskningsinstituttene holder høy faglig kvalitet, har stor vitenskapelig publisering, høy siteringsfrekvens og henter hjem en stor andel av EU-midlene.

Forskningsinstituttene er sentrale forsknings- og innovasjonspartnere for bedriftene og offentlige virksomheter og fungerer som akseleratorer for innovasjon og omstilling i samfunnet. Instituttene bygger bro mellom grunnleggende forskning og private og offentlige virksomheters behov for ny kunnskap og nye løsninger.